

Vergaderjaar 2024–2025

22 718

OVSE-Assemblée

Nr. 57

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 november 2024

Van 5 tot en met 12 april 2024 leidde senator Farah Karimi (Groenlinks-PvdA) een internationale parlementaire delegatie naar Turkmenistan, Kazachstan en Oezbekistan. Zij deed dit vanuit haar rol als Speciaal gezant voor Centraal-Azië van de Parlementaire Assemblée van de OVSE. Op 6 september 2024 deed zij uw Kamer verslag toekomen (Kamerstuk 22 718, nr. 55). In de procedurevergadering van de Commissie voor Buitenlandse zaken van 26 september jl. vroeg u om een kabinetsappreciatie. Deze appreciatie gaat in op de belangrijkste onderwerpen en indrukken van het verslag.

Algemene appreciatie

De focus van het bezoek van mevrouw Karimi lag op het thema water in de regio, met bijzondere aandacht voor het versterken van de regionale samenwerking, het bevorderen van vrouwenemancipatie en het adresseren van de gevolgen van klimaatverandering en waterschaarste in Centraal-Azië. De algehele impressie van het werkbezoek dat grensoverschrijdende samenwerking inzake watermanagement cruciaal is en steeds beter verloopt, kan het kabinet volmondig onderschrijven. Waterschaarste is een complexe en multidimensionale kwestie met invloed op uiteenlopende onderwerpen als voedselzekerheid en regionale stabiliteit. Het kabinet deelt voorts de zorgen zoals beschreven in het verslag over het verdwijnen van het Aralmeer op de grens van Oezbekistan en Kazachstan, de aanleg van het Qosh Tepa-kanaal in het noorden van Afghanistan als ook de recente daling van de zeespiegel in de Kaspische zee.

Nederlandse inzet en inzet via de EU

Hoewel de bilaterale relaties met de landen van Centraal-Azië beperkt in omvang zijn, neemt de relevantie van de Centraal-Aziatische regio toe als gevolg van geopolitieke verschuivingen en regionale ontwikkelingen. Het kabinet zet in het bijzonder in op de toegenomen politieke relatie, versterkte watersamenwerking en de economische banden, waarin met

name op landbouw de kansen zijn toegenomen. Aandacht voor de situatie met betrekking tot rechtsorde en mensenrechten en inzet op het gebied van gendergelijkheid zijn dwarsdoorsnijdende thema's. Via de Nederlandse ambassade in Astana, geaccrediteerd voor de hele Centraal-Aziatische regio en de in het verslag genoemde landen, worden contacten onderhouden met de respectievelijke overheden, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld.

Omdat de bilaterale relaties relatief beperkt zijn, is de inzet via de EU van extra belang. De EU-Centraal-Aziëstrategie «*New opportunities for a stronger partnership*»¹ uit 2019 en de «*Joint roadmap for deepening ties between the EU and Central Asia*»² uit 2023 zijn voor het kabinet richtinggevend en aanvullend voor het Nederlandse beleid ten opzichte van de hele Centraal-Aziatische regio. Binnen de genoemde documenten zijn het ondersteunen van regionale samenwerking, welvaart en weerbaarheid de belangrijkste prioriteiten. Daarbij is er aandacht voor onder meer het versterken van connectiviteit, het verminderen van waterproblematiek en de mensenrechtensituatie.

Inzet op water en regionale samenwerking

Watersamenwerking is een belangrijk onderwerp in zowel de Nederlandse als de Europese inzet. De inzet van het Nederlandse *Disaster Risk Reduction and Surge Support*-team na de overstromingen in het noorden en westen van Kazachstan in april jl. en de opvolging hiervan zijn een voorbeeld van de unieke en duurzame meerwaarde van Nederlandse kennis en kunde op klimaatadaptatie en bescherming tegen overstromingen.

Het kabinet erkent het belang van de activiteiten van het Internationaal Fonds voor het redden van het Aralmeer (IFAS) op zowel het aanvankelijke doel van het fonds als op het versterken van regionale samenwerking. Het watergebruik in de katoenteelt en de ongelijke verdeling van waterbronnen over de verschillende landen spelen een rol bij de opdroging van het meer. Nederland steunt capaciteitsopbouw van regionale overheden – ook binnen IFAS³ – middels de generieke bijdrage aan IHE Delft. Daarnaast draagt Nederland bij aan versterkte regionale watersamenwerking en kennis van watermanagement in Centraal-Azië specifiek.

Overigens noemt het kabinet graag de vruchtbare samenwerking met Centraal-Aziatische landen, zoals bijvoorbeeld Tadzjikistan in het co-hosten van de VN-waterconferentie op 22-24 maart 2023 in New York en bij de *Third Dushanbe Water Action Decade Conference* op 10–13 juni jl. in Doesjanbe.

Als gevolg van de historische en actuele situatie in Afghanistan is het land niet bij regionale organisaties als het IFAS betrokken. Het kabinet herkent de – in het verslag genoemde – zorgen die er bij de Centraal-Aziatische landen leven rondom de bouw van het Qosh Tepa-kanaal door het Taliban-regime. De bouw van dit kanaal kan leiden tot een vermindering in watertoevoer van de Amu Darya rivier naar Oezbekistan en Turkmenistan, met mogelijk regionale spanningen tot gevolg. Verschillende Centraal-Aziatische landen onderhouden pragmatische relaties met het Taliban-

¹ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_the_eu_and_central_asia_-_new_opportunities_for_a_stronger_partnership.pdf

² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14587-2023-INIT/en/pdf>

³ *Water and Development Partnership Programme (phase 2)*, <https://www.un-ihe.org/what-we-do/water-and-development-partnership-programme/phase-2/water-diplomacy>

regime, gezien de grote belangen als buurland van Afghanistan. Terwijl het kabinet zich hier rekenschap van geeft, blijft het kabinet ook bij de buurlanden het belang van mensenrechten, specifiek van vrouwen en meisjes, in Afghanistan benadrukken voor de stabiliteit van het land en van de regio.

Inzet van de OVSE

De regionale rol van de OVSE, waarvan alle Centraal-Aziatische landen net als Nederland lid zijn, wordt nadrukkelijk door het kabinet gesteund. Binnen de OVSE onderhoudt Nederland reguliere contacten met Kazachstan, Kirgizië, Oezbekistan, Tadzjikistan en Turkmenistan. In nauwe afstemming met de Centraal-Aziatische landen initieerde de OVSE het zogenaamde *Response to the Implications of Afghanistan for the OSCE Region* (RIAOR) programma. De *Office of the Co-ordinator of OSCE Economic and Environmental Activities* (OCEEA) levert technische expertise aan OVSE-leden op gebied van klimaatverandering en waterbeheer. Middels het project *Strengthening Responses to Security Risks from Climate Change in South-Eastern Europe, Eastern Europe, the South Caucasus and Central Asia* adresseert de OCEEA onder meer kansen voor interstatelijke samenwerking en concrete projectmogelijkheden. Hierbij is in het bijzonder aandacht voor de rol van gender. Middels de veldkantoren in de verschillende landen faciliteert de OVSE onder meer conferenties en workshops met betrekking tot dit thema. Nederland draagt hier mede aan bij door middel van de algemene bijdrage aan de OVSE-begroting.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
C.C.J. Veldkamp